

Nr 152.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till en statens sjuksköterskeskola i Göteborg; given Stockholms slott den 13 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Gunnar Hedlund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att en statlig sjuksköterskeskola med en årlig intagning av 60 elever anordnas i vissa vid barnmorskeläroanstalten i Göteborg under hösten 1953 ledigblivande lokaler. Kostnaderna, som vid full utbyggnad beräknas uppgå till omkring 275 000 kronor per år, uppskattas för budgetåret 1953/54 till 103 000 kronor, varav för avlöningar 53 000 kronor och för omkostnader 50 000 kronor.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars
1953.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HEDLUND, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, fråga om anslag till en statens sjuksköterskeskola i Göteborg samt anför därvid följande.

I årets statsverksproposition har jag under elfte huvudtiteln, punkten 102, i samband med min preliminära anmälan av anslag för budgetåret 1953/54 till Barnmorskeläroanstalterna: Avlöningar framhållit bl. a., att förhandlingar vid tiden för statsverkspropositionens avlämnande påginge med Göteborgs stad om upplåtelse av vissa till barnmorskeläroanstalten därstädes upplåtna lokaler och bostäder, vilka icke erfordrades för barnmorskeundervisningen, för en ifrågasatt statlig sjuksköterskeskola i Göteborg. Dessa förhandlingar beräknades bliva avslutade inom den närmaste tiden.

Jag vill vidare erinra om, att Kungl. Maj:t på min hemställan i proposition den 6 mars 1953 angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna föreslagit, att en extra utbildningskurs vid barnmorskeläroanstalten i Göteborg skall indragas fr. o. m. hösten 1953.

I skrivelse den 30 januari 1953 har *medicinalstyrelsen* nu inkommit med utredning och förslag rörande inrättande av en statlig sjuksköterskeskola i Göteborg.

Över framställningen har, efter remiss, yttranden avgivits av statskontoret, centrala sjukvårdsberedningens arbetsutskott, styrelsen för statens sjuksköterskeskola, svenska stadsförbundets sjukvårdsdelegation, styrelsen för svenska landstingsförbundet och svensk sjuksköterskeförening.

Förslag.

Medicinalstyrelsen erinrar, att styrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1953/54 till barnmorskeläroanstalterna föreslagit, att den kurs vid läroanstalten i Göteborg, som eljest skulle börja den 1 augusti 1953, skall indragas och därefter endast en barnmorskekurs årligen anordnas vid

denna anstalt. I samband härmed har med hänsyn till den alltjämt rådande stora bristen på sjuksköterskor övervägts att med utnyttjande av barnmorskeläroanstaltens ledigblivande lokaler anordna utbildning av sjuksköterskor.

Styrelsen erinrar vidare om att 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen i sitt betänkande I (SOU 1948: 17) beräknat, att en ungefärlig intagning av minst 1 500 sjuksköterskeelever per år skulle vara tillräcklig för att tillgodose sjuksköterskebehovet efter år 1960. Kommittén har därvid bl. a. utgått från att antalet sjuksköterskor per vårdavdelning icke skulle ökas. Antalet sjuksköterskor vid lasarett, sjukstugor m. fl. vårdanstalter, vilket av kommittén uppskattats till 6 000 år 1960, barnmorskorna medräknade, har emellertid redan hösten 1952 ökat till cirka 7 000, varav omkring 500 barnmorskor. Kommitténs beräkningar äro således för låga, och man har anledning förmoda, att så kan vara fallet även beträffande dess kalkyler rörande behovet av sjuksköterskor inom kroniker- och åldersvården. Kommittén har icke heller räknat med den utökning av antalet sjuksköterskor per vårdenhet, som sannolikt kommer att bliva en följd av den starkt avkortade vårdtiden och de intensivare och mera invecklade behandlingsmetoderna. Ett ökat behov av sjuksköterskor i den öppna sjukvården kan dessutom förväntas såsom en följd av de kortare vårdtiderna. Å andra sidan har avgången från sjuksköterskekåren väsentligt minskat under de senaste åren, vilket till någon del torde bero på den höjda pensionsåldern.

För att erhålla underlag för en bedömning av utbildningsbehovet har medicinalstyrelsen uppgjort en prognos över tillgången till och behovet av sjuksköterskor år 1965. Antalet yrkesverksamma sjuksköterskor åren 1950 och 1965 har därvid uppskattats till 13 090 resp. 22 000, medan kommitténs motsvarande siffra för år 1965 utgjorde 19 140. Framskrivningen av kåren har skett under förutsättning bl. a., att 1 500 elever årligen fr. o. m. år 1955 tagas in på sjuksköterskeskolorna, att 89 procent av dessa utexamineras, att studietiden är tre år samt att avgången per 1 000 sköterskor i viss ålder är densamma som under perioden 1946—1950. Då pensionsåldern fr. o. m. år 1950 höjts från i allmänhet 55 till 60 år, ha likväl särskilda antaganden måst göras om avgången i de högsta åldersgrupperna, vilka antaganden givetvis äro mycket osäkra. Avgången var åren 1946—1950 betydligt lägre än 1939—1945. Enär denna sålunda visat häftiga kastningar, bör man räkna med möjligheten av en ökad avgång. Med hänsyn härtill torde de aktiva sjuksköterskornas antal år 1965 bära uppskattas till ett något lägre tal eller förslagsvis cirka 21 000.

Antalet yrkesverksamma sjuksköterskor år 1950 fördelat efter verksamhetsgrenar jämte beräknat behov för samma grenar år 1965 framgår av följande tabell:

<i>Vårdgren</i>	1950	1965
lasarett, epidemi- och förlossningsvård ¹	6 100	9 209
tuberkulossjukvård	470	403
kronikervård	515	1 347
sinnessjukvård	500	(568)
S:a slutna hälso- och sjukvård	7 585	11 527
distrikts-, skolhälso-, dispensär-, förebyggande barna- vård	2 170	3 080
sjuksköterskebarnmorskor	—	650
övrig öppen vård	970	1 500
S:a öppen hälso- och sjukvård	3 140	5 230
husmödrar vid sjukhus, medicinsk undervisning . . .	330	600
socialvård	330	330
vikarier vid tjänstledighet, diverse verksamhet	1 705	2 653
S:a övrigt	2 365	3 583
S u m m a	13 090	20 340

Beräkningen för år 1965 har gjorts under förutsättning att lasarettvården utbygges, så att vårdplatsantalet, räknat per 10 000 invånare, stiger till i genomsnitt 50 inom landstingsområden och 65 inom städer utom landsting, att sjukstugor utbyggas till lasarett och de senare delas i samma takt som under perioden 1944—1950, att sjukskötersketätheten dessutom ökas på berörda anstalter med 20 à 25 procent, att tuberkulossjukvården något nedskäres, att kronikervården utbygges efter normen tre vårdplatser per 1 000 invånare, att distriktsvården utbygges, så att distrikten på landsbygden och i smärre städer omfatta högst 2 000 invånare och i övriga städer högst 4 000 invånare, att distriktsbarnmorskorna ersättas med sjuksköterskebarnmorskor, att industrihälsovårdens behov av sjuksköterskor tredubblas, att sjuksköterskor komma att verka i socialt arbete i samma utsträckning som 1950 samt att behovet av husmödrar och instruktionssköterskor betydligt ökas. Vidare har räknats med befolkningens ökning och därvid skeende förskjutningar mellan olika åldrar samt stad och landsbygd jämte härav följande ändrat vårdbehov. Slutligen har förutsatts, att en grupp sjuksköterskor för vikariat eller för tillfälliga arbetsuppgifter måste finnas av samma relativa omfattning (13 procent) som år 1950. Någon ökad användning av sjuksköterskor inom den statliga sinnessjukvården har dock icke förutsatts och ökningen för storstädernas sinnessjukvård har fått inskränka sig till att följa befolkningens förändringar.

Även om prognosen bör bedömas med en viss försiktighet, synes den mana till viss återhållsamhet med inrättande av nya sjuksköterskeskolor, enär tillgång och efterfrågan någorlunda skulle motsvara varandra år 1965.

Utgångspunkt för prognosen har varit, att sjuksköterskeskolorna framdeles komma att nyintaga samma antal elever som f. n., d. v. s. drygt 1 500

¹ Här i ingår 1950 220 och 1965 750 sjuksköterskebarnmorskor.

per år. Det synes därför angeläget, att detta antal bibehålles. Så kan emellertid icke ske, med mindre ytterligare minst en sjuksköterskeskola tillkommer. En av de äldsta och största sjuksköterskeskolorna (Sophiahemmet), som väsentligt utökade sin elevnumerär vid karolinska sjukhusets tillkomst, har nämligen framhållit, att skolan måste minska antalet elever för att kunna tillämpa fastställd minimikursplan. Det är icke osannolikt, att så kan komma att ske vid ytterligare någon av de största skolorna.

Medicinalstyrelsen anser vidare tiden vara inne att låta barnmorskeutbildningen helt bygga på tvåårig utbildning i sjuksköterskeskola. Ur olika synpunkter vill styrelsen därför förorda, att i samband med den förestående indragningen av en undervisningskurs vid barnmorskeläroanstalten i Göteborg en ny sjuksköterskeskola inrättas där. När pågående utredning om den öppna förlossningsvården fullföljts och bl. a. behovet av distriktssköterskebarnmorskor blivit mera preciserat, skulle den planerade skolan kunna utbyggas med en utbildningslinje för dylika.

Enär skolan skulle drivas i intimt samarbete med barnmorskeläroanstalten och i väsentligt större utsträckning än övriga skolor medverka till att tillgodose landets behov av sjuksköterskebarnmorskor, synes det styrelsen lämpligast, att staten blir huvudman för densamma. Göteborgs stad driver sedan länge egen sjuksköterskeskola med en årlig intagning av 90 elever.

Sjuksköterskeskolan avses följa för sådana skolor fastställd minimikursplan. Utbildningen bör omfatta sju månaders teoretiska kurser, fördelade på tre perioder, nämligen läskurs I om fyra månader (inleder utbildningen), läskurs II om två månader (efter ett års praktisk utbildning) samt läskurs III om en månad (vid kursens slut). Mellan de teoretiska kurserna infaller den praktiska utbildningen, som för flertalet elever är fördelad på fyra perioder om sex månader.

Utbildningsplatser för den praktiska utbildningen finnas disponibla i Göteborg, utom för den grundläggande utbildningen i kirurgisk och medicinsk sjukvård samt i epidemisk sjukvård och vissa grenar av öppen vård. Styrelsen avser att senare upptaga förhandlingar med Göteborgs och Bohus läns landsting samt vederbörande sjukhusdirektioner angående utbildningsplatser inom dessa vårdgrenar. Möjligheter härför torde föreligga i såväl Uddevalla som Mölndal.

Nya kurser böra påbörjas den 1 mars och den 1 september varje år med 30 elever i varje kurs. Minst tio elever i varje kurs beräknas efter två års utbildning övergå till barnmorskeläroanstalterna.

För att kunna antagas såsom elev skall sökande ha genomgått en s. k. orienteringsperiod om tre månader, vilken skall inledas med en teoretisk kurs. Sådana provelevkurser böra anordnas kontinuerligt under året.

Vid fullt utbyggd verksamhet erfordras följande befattningshavare: en föreståndare, tre instruktionssköterskor för den teoretiska utbildningen, tre eller fyra instruktionssköterskor för den praktiska utbildningen (klinicklärarinnor), en skolsköterska och ett skrivbiträde. Av dessa torde föreståndaren och tre instruktionssköterskor böra uppföras på ordinarie stat.

Om den första utbildningskursen skall kunna börja den 1 mars 1954, måste provelevkurser igångsättas under eftersommaren 1953. Föreståndaren och en instruktionssköterska böra därför anställas fr. o. m. den 1 juli 1953 för att organisera verksamheten och anordna de första provelevkurserna. Även skrivbiträdet måste vara tillgängligt vid denna tidpunkt. En instruktionssköterska och skolsköterskan böra anställas fr. o. m. den 1 mars 1954. Två klinicklärarinnor böra tillkomma den 1 juli 1954, då första kursens elever börja sin praktiska utbildning. När nästa teoretiska kurs börjar den 1 september 1954, bör ytterligare en instruktionssköterska finnas anställd. En tredje klinicklärarinna bör därefter tillkomma den 1 februari 1955. Härutöver erfordras ett antal timlärare för de teoretiska kurserna.

I det bostadshus, som disponeras av barnmorskeläroanstalten, finnas två större lokaler, som kunna användas till lektions- och övningsrum. Dessutom finnes i anslutning härtill en mindre avdelning om tre rum, som kan tagas i anspråk som expedition för föreståndaren och instruktionssköterskorna. För övrigt kan skolan begagna undervisningslokalerna i kvinno-kliniken I på Sahlgrenska sjukhuset, i den mån de icke användas av barnmorskeläroanstalten. Vidare disponerar medicinska högskolan flera föreläsningssalar, som skolan vid behov skulle få låna.

Elevbostäder under de teoretiska kurserna och den praktiska utbildningen i Göteborg kunna beredas i de rum, som bli lediga genom indragningen av en kurs för barnmorskeelever. För proveleverna finnas fram till mitten av år 1955 bostäder i samma bostadshus. Efter denna tidpunkt har sjukhusdirektionen förklarat sig beredd ställa rum till förfogande på annat håll.

Vid sammanträde mellan representanter för medicinalstyrelsen, Göteborgs sjukhusdirektion, medicinska högskolan, Göteborgs sjuksköterskeskola och Sahlgrenska sjukhuset förklarade sig stadens representanter intresserade av att få en statlig sjuksköterskeskola förlagd till Göteborg och voro villiga att hyra ut förenämnda undervisningslokaler och elevbostäder samt att taga emot elever från skolan för praktisk utbildning. Såväl undervisningslokaler som elevbostäder skulle av sjukhusdirektionen uthyras fullt möblerade och med fri städning.

Behovet av undervisningsmateriel har beräknats efter de normer, som tillämpats beträffande landstingens nytillkomna sjuksköterskeskolor. Efter frånräknande av befintlig disponibel apparatur har kostnaden enligt i januari 1953 gällande priser uppskattats till 28 500 kronor. Därutöver er-

fordras för bokinköp minst 5 000 kronor. Dessa kostnader böra i sin helhet belasta omkostnadsstaten för budgetåret 1953/54.

Skolans elever böra komma i åtnjutande av samma förmåner som eleverna vid Göteborgs sjuksköterskeskola, d. v. s. fri bostad, kost och tvätt samt ett arvode av 50 kronor per månad under första till och med adertonde utbildningsmånaden samt därefter 80 kronor per månad. Kostersättning och arvode bör utgå under ferierna. Kostnaderna för dessa förmåner avses skola bestridas av staten under den teoretiska undervisningen och i övrigt av den lokala huvudmannen.

Överinseendet över barnmorskeläroanstalten, som f. n. åvilar medicinalstyrelsen, och den nya sjuksköterskeskolan bör åvila en för de båda läroanstalterna gemensam styrelse med i princip den sammansättning, som gäller för av staten godkänd sjuksköterskeskola. Styrelsen bör utses av Kungl. Maj:t och bestå av förslagsvis åtta personer, av vilka två skulle föreslås av Göteborgs sjukhusdirektion, två av Göteborgs och Bohus läns landsting och övriga av medicinalstyrelsen. För de förordnade ledamöterna böra finnas fyra ersättare, två utsedda efter förslag av sjukhusdirektionen och landstinget samt två efter förslag av medicinalstyrelsen.

Förslag till avtal mellan medicinalstyrelsen och sjukhusdirektionen har i anslutning till förut angivna grunder upprättats av styrelsen och överensstämmer i princip med motsvarande avtal rörande barnmorskeläroanstalten.

Avlöningskostnaderna torde vid full verksamhet komma att uppgå till 155 400 kronor. Timlärararvoden till lärare med akademisk examen har därvid beräknats efter 30 kronor per timme, till annan lärare efter 25 kronor och för laborationsövningar efter 15 kronor per timme.

Omkostnaderna vid full verksamhet uppskattas till 356 000 kronor. Under praktisk utbildning komma emellertid utgifterna för elevernas bostäder, kost och arvode att betalas av vederbörande huvudman. Den ersättning, som med anledning härav beräknas inflyta, torde beträffande Göteborgs stad uppgå till i runt tal 200 000 kronor och beträffande annan huvudman till cirka 37 000 kronor. Nettokostnaderna torde sålunda kunna beräknas uppgå till 119 000 kronor.

För budgetåret 1953/54 beräknas anslagsbehovet komma att uppgå till 119 000 kronor, varav 53 000 kronor för avlöningar och 66 000 kronor för omkostnader. För avlöningar till ordinarie tjänstemän, för arvode till redogörare, tillika sekreterare, för arvoden till tillfälliga lärare, för avlöningar till icke-ordinarie tjänstemän samt för rörligt tillägg har därvid beräknats resp. 19 800, 3 000, 8 800, 7 400 och 14 000 kronor.

Omkostnadsanslaget skulle fördelas enligt följande uppställning:

1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare	100
2. Rescersättningar	400
	Transport 500

	Transport	500
3. Expenser		3 000
4. Övriga utgifter:		
a) Inköp och underhåll av undervisningsmateriel	33 500	
b) Bostad och kost åt elever	22 000	
c) Arvoden åt elever	6 000	
d) Sjukvård åt elever	500	
e) Elevers resor i undervisningssyfte	300	
f) Förströelse och diverse utgifter	200	62 500
	Summa	66 000

Anslagsposten till Expenser har beräknats med tanke på att skolan måste anskaffa trycksaker och blanketter av olika slag.

Delposterna till Bostad och kost åt elever samt till Arvoden åt elever ha beräknats för 30 elever under fyra månaders teoretisk kurs eller $[(85 + 97:50) \times 30 \times 4] = 21\,900$ avrundat 22 000 resp. $[50 \times 30 \times 4] = 6\,000$ kronor.

Slutligen hemställer styrelsen om uppdrag att med Göteborgs sjukhusdirektion träffa avtal rörande undervisningens anordnande m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med förut angivna grunder.

Yttranden.

Statskontoret anser, att utbildningen av sjuksköterskor bör omhändertas av staten, endast då särskilda skäl kunna motivera detta, exempelvis för att tillgodose behovet av sjuksköterskeutbildad personal vid statliga sjukhus och anstalter. Den omständigheten, att den föreslagna sjuksköterskeskolan i viss utsträckning skulle utgöra grund för barnmorskeutbildning, för vilken staten f. n. är huvudman, synes emellertid icke i och för sig utgöra tillräckligt skäl för att frångå denna princip. Det bör också uppmärksammas, att enligt i ärendet verkställda beräkningar endast omkring en tredjedel av de vid skolan utexaminerade eleverna skulle komma att fortsätta sin utbildning till barnmorskor. Statskontoret avstyrker sålunda, att staten ställer sig som huvudman för en dylik läroanstalt. Därest det likväl anses oundgängligen påkallat, att en sjuksköterskeutbildning, avsedd att tjäna som grund för vidareutbildning för barnmorskor, kommer till stånd under medverkan av staten, bör närmare övervägas, huruvida icke möjligheter föreligga att med bidrag av statsmedel anordna en särskild utbildningslinje vid någon redan befintlig sjuksköterskeskola. Det synes därvid icke utan vidare givet, att utbildningen bör förläggas till Göteborg.

Det torde vara uppenbart, att man vid ett godtagande av styrelsens förslag i största möjliga utsträckning bör söka åstadkomma en nära sam-

ordning mellan barnmorskeläroanstalten i Göteborg och den nya skolan. I enlighet härmed och då vissa svårigheter kunna uppstå för medicinalstyrelsen att utöva det direkta överinseendet över och administrationen av de båda skolorna, synes icke något vara att erinra mot att dessa erhålla en gemensam styrelse. Antalet ledamöter bör emellertid icke lämpligen överstiga sex. Den samordning mellan de båda läroanstalterna, som statskontoret förutsätter komma till stånd, bör medföra, att även personalen göres gemensam i den omfattning så är möjligt. Detta torde framförallt gälla i fråga om skolsköterskan och skrivbiträdet men även beträffande föreståndarinnan. Med hänsyn härtill kan statskontoret icke tillstyrka förslaget om en särskild för sjuksköterskeskolan avsedd tjänst som föreståndare.

Antalet kliniklärarinnor torde icke böra göras större än vid statens sjuksköterskeskola i Stockholm. Detta skulle — vid bifall till det i statsverkspropositionen för innevarande år framlagda förslaget om utökning av lärarpersonalen vid sistnämnda skola — innebära inrättande av tre dylika tjänster.

Medicinalstyrelsen har föreslagit, att till eleverna skulle utgå arvode med samma belopp som vid Göteborgs stads sjuksköterskeskola. Även om vissa skäl kunna tala för detta förslag, anser sig statskontoret icke kunna förorda detsamma, enär i så fall högre arvode komme att utgå vid nu ifrågasvarande skola än vid statens sjuksköterskeskola i Stockholm.

Det framlagda förslaget till avtal med Göteborgs stad har icke givit anledning till erinran.

Centrala sjukvårdsberedningen beräknar, att med ett platstillskott för lasarets- och sjukstugevården, motsvarande det, som genomsnittligt uppnåtts under åren 1942—1951, erhålles ett något högre platsantal än vad som motsvarar de i framställningen angivna promillesiffrorna för 1965. Det är emellertid beredningens uppfattning, att bl. a. utbyggnaden av kronikervården kommer att taga resurserna så pass mycket i anspråk, att det — i betraktande av huvudmännens finansieringsmöjligheter — kan vara berättigat att räkna med möjligheten av en något minskad utbyggnadstakt för lasarettens vidkommande. Den ökning av sjukskötersketätheten inom lasarettsvården, som förutskickas, torde vidare vara i stort sett riktigt bedömd med hänsyn till bl. a. den fortgående specialiseringen och det därav betingade ökade behovet av kvalificerad sjukvårdspersonal. Beräkningen av behovet av sjuksköterskor inom den slutna kroppssjukvården torde sålunda vara förhållandevis försiktig och i allt väsentligt bärande. Även behovet inom den öppna hälso- och sjukvården synes vara i huvudsak riktigt avvägt.

Önskvärldheten av att bibehålla antalet intagna sjuksköterskeskoleelever vid drygt 1 500 per år synes därför styrkt, och beredningen har icke något

att erinra mot att behovet på föreslaget sätt och med hänsyn till den speciella uppgiften täckes genom inrättande av en statens sjuksköterskeskola i Göteborg.

För anskaffning av undervisningsmateriel m. m. föreslår beredningen, att 23 500 kronor anvisas, varav cirka 4 000 kronor för inköp av böcker till elevbibliotek m. m. Beredningen framhåller vidare, att begagnade instrument etc. samt annan begagnad dyrbar materiel med fördel kan användas för undervisnings- och demonstrationsändamål, varigenom kostnaderna ytterligare skulle kunna reduceras. Sådan materiel finnes säkerligen att tillgå på ett flertal sjukhus.

Styrelsen för statens sjuksköterskeskola framhåller, att förutom den i förslaget åberopade prognosen över sjuksköterskebehovet även föreliggande brist på utbildade instruktions-sköterskor bör ge anledning till återhållsamhet med inrättandet av nya skolor. Å andra sidan vill styrelsen understryka önskvärdheten av att barnmorskeutbildningen snarast lägges om till att bygga på tvåårig utbildning vid sjuksköterskeskola. Den möjlighet, som nu yppat sig att utan större anläggningskostnader få till stånd en väsentlig förbättring härvidlag, bör tillvaratagas. Styrelsen tillstyrker därför skolans inrättande. Då tillgången på sjuksköterskebarnmorskor i landet får anses vara ett intresse av rikskaraktär, bör staten lämpligen vara huvudman för skolan.

Det synes angeläget, att den nya skolan icke i väsentliga delar kommer att avvika från den redan befintliga statliga skolan med avseende å principiell uppläggning och standard. Det är även önskvärt, att ett visst samarbete mellan de olika skolorna möjliggöres i det hänseendet, att en elev kan gå över från den ena skolan till den andra utan någon nämnvärd förlängning av utbildningstiden. Styrelsen påpekar, att vid härvarande skola icke f. n. kan, utan standardsänkning, tillämpas den kursplan, som föreslagits för skolan i Göteborg i fråga om den praktiska utbildningen men har i och för sig icke något att erinra mot densamma.

Styrelsen hävdar, att elevernas förmåner vid de båda statliga skolorna böra vara i stort sett lika. Eleverna i Göteborg böra sålunda icke få uppbara arvode under de första 18 månaderna av utbildningstiden, enär eleverna vid skolan i Stockholm icke ha dessa förmåner. Liksom fallet är vid härvarande skola bör därför ersättningen från huvudmännen för de sjukhus, där eleverna praktisera, tillföras en särskild fond, ur vilken studiebidrag utbetalas till eleverna under de två eller tre sista terminerna. Fonden bör även disponeras för andra utgifter enligt en av Kungl. Maj:t fastställd stat.

Svenska stadsförbundets sjukvårdsdelegation framhåller, att medicinalstyrelsens prognos visserligen räknar med ett flertal osäkra faktorer, men

någon eriuran mot beräkningarna eller de förutsättningar, på vilka de baserats, synes ej kunna med fog framställas. Skulle det senare visa sig, att det framtida behovet av sjuksköterskor nu beräknats för högt, lär det ej vara förenat med större olägenheter att minska elevintagningen. Det är betydligt svårare att hastigt öka sjuksköterskekåren, om behovet räknats för lågt, enär en ökning av elevintagningen gör sig gällande först efter tre à fyra år. Enbart den omständigheten, att sjuksköterskekåren i nuvarande stund är och sannolikt under flera år förblir otillräcklig, utgör skäl för att tills vidare godtaga medicinalstyrelsens beräkning. Styrelsens motivering för att ett vidmakthållande av elevrekryteringen vid de bägge senaste årens nivå ej kan ske, med mindre ytterligare minst en sjuksköterskeskola tillkommer, synes fullt övertygande.

Ett av de åberopade skälen för den nya skolans inrättande är, att barnmorskeutbildningen nu föreslås helt omlagd till att bygga på tvåårig grundutbildning i sjuksköterskeskola. Sedan numera god erfarenhet vunnits av detta utbildningssystem tillämpning vid barnmorskeläroanstalten i Stockholm och då förutsättningar nu synas föreligga att utsträcka reformen till göteborgsanstalten, vill sjukvårdsdelegationen understryka sin principiella anslutning härtill.

Det synes i första hand böra åligga staten såsom innehavare av ett stort antal sjukvårdsinrättningar att inrätta ytterligare erforderliga sjuksköterskeskolor.

Svenska landstingsförbundets styrelse erinrar, att brist på sjuksköterskor varit rådande under en följd av år. I den mån nya sjuksköterskeskolor tillkommit har dock en förbättring inträtt. Alltjämt ha dock sjukhusen och sjukvården i övrigt stora bekymmer på grund av den knappa tillgången på sjuksköterskor. Den av medicinalstyrelsen företagna uppskattningen av behovet ger vid handen, att det skulle dröja drygt ett tiotal år, innan jämvikt mellan tillgång och efterfrågan på detta område skulle ernås. Under sådana förhållanden synes det angeläget, att åtgärder vidtagas för att öka utbildningskapaciteten. Någon farhåga för överproduktion av sjuksköterskor lär ej behöva föreligga, enär stora planer för utbyggnad av såväl den slutna som den öppna sjukvården föreligga och risk för avveckling av vissa dubbelkurser finnes.

Styrelsen tillstyrker sålunda medicinalstyrelsens förslag att inrätta en ny sjuksköterskeskola. Det synes ändamålsenligt, att den förlägges till Göteborg, där lokaler stå till förfogande och de kommunala huvudmännen för sjukvården förklarar sig villiga att ställa för den praktiska utbildningen erforderliga sjukhusplatser till förfogande. Förslaget att staten skall stå som huvudman för skolan, finner styrelsen välbetänkt med hänsyn till den nära anknytning skolan kommer att få till därvarande barnmorskeläroanstalt.

Även till förslagen om skolans organisation och ledning kan styrelsen lämna sin anslutning. Löner och timlärararvodet vid skolan böra avvägas med hänsyn till vad som mera allmänt tillämpas vid övriga sjuksköterskeskolor.

Svensk sjuksköterskeförening framhåller, att ett ökat antal sjuksköterskor erfordras vid sjukhusen om dessas kapacitet skall kunna utnyttjas. Förbättrade vårdmöjligheter i hemmen kräver ökat antal sköterskor i öppen vård.

Hälsovården är i Sverige i stort en statens angelägenhet. Till en god hälsovård hör en väl planlagd förlossningsvård med mödravård. Det har länge varit ett önskemål från föreningens sida, att kombinerad utbildning måtte ordnas för dem, som önska ägna sig åt denna verksamhet. Föreningen tillstyrker, att en statens sjuksköterskeskola inrättas i Göteborg i samband med omläggningen av undervisningen vid barnmorskeläroanstalten där.

Beträffande elevernas ersättning under den praktiska utbildningen kan föreningen godkänna såväl det av medicinalstyrelsen föreslagna som alternativt det vid statens sjuksköterskeskola tillämpade systemet, varvid föreningen förutsätter, att ersättningen för av eleverna utfört arbete utgår enligt gängse värdesättning men fördelas mellan eleven och skolan enligt de principer, som tillämpas vid statens sjuksköterskeskola.

Departementschefen.

För att erhålla en uppfattning om behovet av utbildningsplatser för sjuksköterskor har medicinalstyrelsen verkställt vissa beräkningar rörande tillgången till och behovet av sjuksköterskor år 1965. Antalet yrkesverksamma sjuksköterskor, som år 1950 uppgick till 13 090, har beräknats förstnämnda år uppgå till 22 000. Styrelsen har därvid räknat med att avgången från yrket kommer att vara densamma som under perioden 1946—1950. Enligt vad jag under hand inhämtat från medicinalstyrelsen har avgången under senare år stadigt minskat och utgjorde sålunda år 1951 endast 1,75 procent mot 7,2 procent år 1946. Då avgången starkt växlat och under de närmast föregående åren (1939—1945) varit genomsnittligt betydligt högre, torde emellertid såsom medicinalstyrelsen föreslagit tillgången till sjuksköterskor år 1965 försiktigtvis böra nedräknas till omkring 21 000. Enär det av styrelsen för samma år beräknade totala behovet av sjuksköterskor skulle uppgå till omkring 20 400, skulle sålunda vid denna tidpunkt tillgång och efterfrågan i huvudsak motsvara varandra. Nu angivna beräkningar måste givetvis grunda sig på ett flertal osäkra faktorer och därför bedömas med en viss försiktighet. Det måste emellertid förväntas, att bl. a. utbyggnaden av såväl den slutna som den öppna vården samt de starkt avkortade vårdtiderna och intensifierade behandlingsmetoderna kommer att

ställa ökade krav på tillgången till kvalificerad sjukvårdspersonal. Jag har därför i huvudsak ansett mig kunna godtaga styrelsens beräkningar och de förutsättningar, på vilka dessa baserats, såsom underlag för en bedömning av det framtida utbildningsbehovet.

Utgångspunkt för beräkningarna rörande tillgången till sjuksköterskor har varit, att samma antal elever som f. n., d. v. s. något mer än 1 500 per år, framdeles skall nyintagas i sjuksköterskeskolorna. Detta elevantal bör sålunda i görligaste mån uppehållas. En eller möjligen två av de största sjuksköterskeskolorna torde emellertid komma att minska sitt elevantal med omkring 40 à 50 elever per år. Då någon ökning av elevintagningen vid övriga skolor icke synes vara att räkna med, skulle ett bibehållande av förenämnda elevantal sålunda icke vara möjligt med nuvarande antal sjuksköterskeskolor. Med hänsyn härtill och då någon ytterligare sjuksköterskeskola i kommunal eller enskild regi icke synes vara att förvänta, bör nya utbildningsmöjligheter tillskapas på annat sätt. Redan detta förhållande synes i och för sig tala för att ytterligare en statlig sjuksköterskeskola inrättas. Jag vill emellertid också med några ord belysa den aktuella situationen i fråga om tillgången på sjuksköterskor m. m. Enligt vad jag under hand inhämtat från medicinalstyrelsen uppgick antalet i slutet vård inrättade sjukskötersketjänster den 31 oktober 1952 till 6 900, varav 1 290 var vakanta. Av sistnämnda antal uppehölls dock 922 tjänster av formellt kompetenta vikarier, varför de egentliga vakanserna — d. v. s. helt vakanta tjänster och tjänster utan formellt kompetent vikarie — uppgick till sammanlagt 368. Antalet huvudsakligen på grund av sjuksköterskebrist stängda avdelningar och vårdplatser utgjorde vid samma tidpunkt 20 resp. 552. I förhållande till motsvarande siffror för år 1951 har situationen visserligen betydligt förbättrats, men antalet vakanser är alltjämt avsevärt. Inom den öppna vården fanns den 1 januari 1952 inrättade 1 631 distriktskötersketjänster. Då av dessa 1 343 var besatta, uppgick antalet vakanser vid nämnda tidpunkt alltså till icke mindre än 288. Bristen på sjuksköterskor är sålunda f. n. — liksom fallet varit de senaste åren — starkt kännbar.

Av skäl som nu anförts anser jag mig böra tillstyrka medicinalstyrelsens förslag att inrätta ytterligare en statlig sjuksköterskeskola i Göteborg med en årlig intagning av 60 elever. Härtill kommer, att Kungl. Maj:t i proposition den 6 mars 1953 angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna föreslagit, att utbildningen vid barnmorskeläroanstalten i Göteborg fr. o. m. januarikursen 1956 skall — liksom f. n. vid stockholmsanstalten — utformas såsom påbyggnad till tvåårig allmänutbildning i sjuksköterskeskola. Förstnämnda utbildning skulle då i viss utsträckning kunna repliera på den nya skolan. Medicinalstyrelsen har uppskattningsvis räknat med att ett tjugotal elever årligen skulle övergå till de båda barnmorskeläroanstalterna för utbildning till sjuksköterskebarnmorskor. I nämnda proposi-

tion har vidare föreslagits, att den extrakurs, som sedan budgetåret 1944/45 anordnats vid göteborgsanstalten, skall indragas fr. o. m. hösten 1953. De undervisningslokaler och elevbostäder, som härigenom kommer att frigöras, skulle sålunda kunna disponeras för den nya sjuksköterskeskolans räkning. Ett visst ytterligare lokalbehov skulle dock uppkomma. Jag förutsätter emellertid att, särskilt som lokalbehovet under det första verksamhetsåret kan beräknas vara av förhållandevis ringa omfattning, lokaler utöver vad som frigöres i samband med nedläggandet av nämnda barnmorskekurs endast ianspråkta om så visar sig oundgängligen erforderligt. Stadens representanter har preliminärt förklarat sig villiga såväl att hyra ut angivna lokaler för ändamålet som att taga emot skolans elever för praktisk utbildning. I den mån utbildningsplatser icke kan ställas till förfogande inom staden, synes möjlighet finnas att erhålla sådana i såväl Uddevalla som Mölndal. Förslag till avtal i dessa och andra med utbildningen sammanhängande frågor torde i vanlig ordning böra underställas Kungl. Maj:t för godkännande.

Mot styrelsens förslag, att utbildningen vid den nya sjuksköterskeskolan skall följa för samtliga sådana skolor fastställd minimikursplan, har jag i huvudsak intet att erinra. Timantalet i bl. a. gymnastik torde dock kunna reduceras något. Jag förutsätter vidare, att medicinalstyrelsen i detta sammanhang beaktar möjligheten att tillgodose det av styrelsen för statens sjuksköterskeskola i Stockholm framförda önskemålet om en viss samordning mellan undervisningen vid de båda skolorna.

Det torde vara lämpligt, att en samordning i olika avseenden mellan barnmorskeläroanstalten och den nya skolan kommer till stånd. Jag förordar därför, att en gemensam styrelse för dessa båda läroanstalter inrättas. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida icke antalet ledamöter i styrelsen skulle kunna begränsas till sex. Kungl. Maj:t bör äga besluta såväl härom som rörande styrelsens sammansättning. Bestämmelser i detta hänseende liksom rörande styrelsens och befattningshavarnas åligganden m. m. torde lämpligen böra intagas i en särskild instruktion.

För bestridande av kostnaderna för skolans verksamhet torde för nästa budgetår böra anvisas två förslagsanslag, rubricerade Statens sjuksköterskeskola i Göteborg: Avlöningar och Statens sjuksköterskeskola i Göteborg: Omkostnader. Den nuvarande statliga skolan bör med hänsyn härtill benämnas statens sjuksköterskeskola i Stockholm och för densamma för nästa budgetår äskade avlönings- och omkostnadsanslag i enlighet härmed erhålla motsvarande ändrade benämning. Det sammanlagda medelsbehovet för den nya skolan har vid fullt utbyggd verksamhet uppskattats till i runt tal 275 000 kronor, varav för avlöningar omkring 156 000 och för omkostnader omkring 119 000 kronor. Jag har i huvudsak intet att erinra mot dessa beräkningar. I enlighet härmed och då jag icke kan tillstyrka, att

antalet instruktionssköterskor för den praktiska utbildningen blir högre än vid motsvarande skola i Stockholm, skulle vid full verksamhet erfordras följande befattningshavare, nämligen en föreståndare (23 lönegraden), tre instruktionssköterskor för den teoretiska och tre för den praktiska utbildningen (18 eller 20 lönegraden), en skolsköterska (14 lönegraden) samt ett kontorshjälpare. Härtill kommer timanställda lärare samt en redogörare-sekreterare. Av nämnda befattningshavare erfordras budgetåret 1953/54 föreståndaren och en instruktionssköterska under hela budgetåret samt ytterligare en instruktionssköterska och skolsköterskan fr. o. m. den 1 mars 1954. Skolsköterskan torde, såsom statskontoret föreslagit, kunna anställas gemensamt för skolan och barnmorskeläroanstalten. Då jag icke kan tillstyrka, att ordinarie befattningar redan nu inrättas vid skolan, torde förenämnda befattningshavare böra beredas extra ordinarie anställning i angivna lönegrader. Behovet av skrivhjälp torde åtminstone under den första tiden kunna tillgodoses genom anställande av ett för nämnda läroanstalter gemensamt, deltidsanställt skrivbiträde med avlöning enligt bestämmelserna om reglerad befodringsgång.

Arvodet till redogöraren, tillika sekreterare, vilken likaledes kommer att vara gemensam för de båda läroanstalterna, bör bestämmas till 2 400 kronor för år och timlärararvodena, liksom fallet är vid statens sjuksköterskeskola i Stockholm, utgå med högst samma belopp som motsvarande arvoden vid statens institut för folkhälsan. Kostnaden för sistnämnda ändamål uppskattar jag för nästa budgetår i likhet med medicinalstyrelsen till omkring 8 800 kronor.

För fullgörande av uppdrag som ledamot eller suppleant i styrelsen för skolan bör ersättning utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen. Kostnaden härför kan beräknas till omkring 600 kronor per år. Vidare bör reseersättning enligt allmänna resereglementet utgå till ledamot eller suppleant för resa, som för uppdragets fullgörande företages från hemorten till Göteborg och åter. Kostnaden härför bör bestridas från skolans omkostnadsanslag.

I enlighet med vad sålunda anförts kan medelsbehovet under avlöningsanslaget för nästa budgetår beräknas till 53 000 kronor, varav för arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, (2 400 + 600) 3 000 kronor, för arvoden åt tillfälliga lärare 8 800 kronor, för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 27 200 kronor samt för rörligt tillägg 14 000 kronor.

Medicinalstyrelsens förslag till omkostnadsstat för skolan för nästa budgetår anser jag mig kunna i huvudsak godtaga. Delposten till inköp och underhåll av undervisningsmateriel torde dock i enlighet med centrala sjukvårdsberedningens förslag kunna nedräknas med 10 000 kronor till 23 500 kronor. Av beredningen i detta sammanhang anvisad möjlighet att

ytterligare reducera kostnaderna i detta hänseende bör beaktas. Då jag vidare i likhet med statskontoret icke kan förorda, att högre arvoden utbetalas vid göteborgsskolan än vid motsvarande skola i Stockholm, kan delposten till arvoden åt elever om 6 000 kronor utgå för nästa budgetår. Liksom fallet är vid sistnämnda skola, torde ersättningar från huvudmännen för de sjukhus, där praktisk utbildning av den nya skolans elever äger rum, böra tillföras en särskild elevfond, vilken bör disponeras i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställd stat. Då medicinalstyrelsen uppskattat medelsbehovet under omkostnadsanslaget för nästa budgetår till 66 000 kronor, skulle vid bifall till vad jag nu förordat ifrågavarande anslag behöva uppföras med (66 000 — 10 000 — 6 000) 50 000 kronor.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte — med ändring i förekommande fall av vad därutinnan föreslagits i årets statsverksproposition under elfte huvudtiteln, punkterna 104 och 105 — föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för statens sjuksköterskeskola i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	43 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	2 700
3. Arvoden åt tillfälliga lärare, <i>förslagsvis</i>	34 400
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	81 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	63 900

Summa förslagsanslag kronor 225 000;

- b) godkänna följande avlöningsstat för statens sjuksköterskeskola i Göteborg, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54:

Avlöningsstat.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 000
2. Arvoden åt tillfälliga lärare, <i>förslagsvis</i>	8 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	27 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	14 000

Summa förslagsanslag kronor 53 000;

c) till *Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Avlöningar* för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 225 000 kronor;

d) till *Statens sjuksköterskeskola i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 89 300 kronor;

e) till *Statens sjuksköterskeskola i Göteborg: Avlöningar* för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 53 000 kronor;

f) till *Statens sjuksköterskeskola i Göteborg: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Örtenberg.